

Iwona Moczyłowska

Przedmioty obowiązkowe i ich udział w kształtowaniu kompetencji kluczowych

Rozpoczął się trzeci rok wdrażania nowej podstawy programowej, określonej rozporządzeniem Ministerstwa Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 roku. Jej opracowanie i implementacja sfinansowane zostały ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Oznacza to, że w podstawie programowej znalazły wyraz te same priorytety, które leżą u podstaw polityki Unii Europejskiej, wyznaczonej Strategią Lizbońską. Uznanie edukacji za klucz do sukcesu w osiąganiu celów Wspólnoty, tj. gospodarki nowoczesnej, konkurencyjnej, oferującej nowe miejsca pracy, w konsekwencji przełożyło się na modernizację systemów oświaty poszczególnych państw członkowskich, aby zharmonizować je z wymogami gospodarki opartej na wiedzy. Stąd cele i treści kształcenia określone w polskiej podstawie programowej zarówno w zakresie ogólnym, jak i w zakresie poszczególnych przedmiotów nauczania, dostosowane zostały do zmieniającej się rzeczywistości.

Jedną ze zmian w podstawie programowej jest uwzględnienie idei kompetencji kluczowych zgodnie z zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady z 18 grudnia 2006 roku. Lista kompetencji nie została włączona do podstawy w swojej pierwotnej formie, ale uważna lektura pozwala odnaleźć wszystkie kompetencje w celach kształcenia ogólnego, umiejętnościach zdobywanych w okresie kształcenia ogólnego, zadaniach szkoły, m.in. w zakresie kształtowania u uczniów postaw sprzyjających ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu. Zapisy te umieszczone zostały w części wstępnej podstawy programowej, zarówno dla I i II, jak i III i IV etapu edukacyjnego.

Oto zestawienie europejskich kompetencji kluczowych oraz odpowiednich zapisów w nowej podstawie programowej:

Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie	Podstawa programowa kształcenia ogólnego I-II etap – umiejętności kluczowe i zadania szkoły	Podstawa programowa kształcenia ogólnego III-IV etap – umiejętności kluczowe i zadania szkoły
Porozumiewanie się w języku ojczystym Porozumiewanie się w językach obcych	<ul style="list-style-type: none"> • Czytanie • Umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w języku obcym 	<ul style="list-style-type: none"> • Czytanie • Umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych
Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne	<ul style="list-style-type: none"> • Myślenie matematyczne • Myślenie naukowe 	<ul style="list-style-type: none"> • Myślenie matematyczne • Myślenie naukowe
Kompetencje informatyczne	<ul style="list-style-type: none"> • Umiejętność posługiwania się TIK • Umiejętność wyszukiwania i korzystania z informacji • Edukacja medialna 	<ul style="list-style-type: none"> • Umiejętność sprawnego posługiwania się TIK • Umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji • Edukacja medialna
Umiejętność uczenia się	<ul style="list-style-type: none"> • Umiejętność uczenia się 	<ul style="list-style-type: none"> • Umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych i uczenia się

Kompetencje społeczne i obywatelskie	<ul style="list-style-type: none"> Umiejętność pracy zespołowej Edukacja zdrowotna Postawy – uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek do innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej; postawa obywatelska, poszanowanie tradycji i kultury własnego narodu, a także innych kultur i tradycji 	<ul style="list-style-type: none"> Umiejętność pracy zespołowej Edukacja zdrowotna Postawy – uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek do innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej; postawa obywatelska, poszanowanie tradycji i kultury własnego narodu, a także innych kultur i tradycji
Inicjatywność i przedsiębiorczość		
Świadomość i ekspresja kulturalna		

Jak widać, obie listy są nieomal tożsame. W nowej podstawie programowej kształcenie umiejętności i postaw częściowo delegowane zostało do poszczególnych przedmiotów (np. edukacja matematyczna), jednak takie umiejętności, jak umiejętność uczenia się czy pracy zespołowej uznane zostały za umiejętności ponadprzedmiotowe i stanowią zadanie każdego nauczyciela. Nie wszyscy nauczyciele mają taką świadomość, a podstawy programowe poszczególnych przedmiotów rzadko nawiązują do postaw i umiejętności ogólnych. Chlubny wyjątek stanowią podstawy programowe języków obcych i wiedzy o społeczeństwie.

Dotychczas kompetencje kluczowe traktowane były w szkole po macoszemu, bo wymykają się prostemu pomiarowi za pomocą testów. Ciągłe jeszcze priorytetem jest skuteczne przygotowanie uczniów do egzaminów zewnętrznych. W tej sytuacji nauczyciel staje przed dylematem: realizować cele, które nie są sprawdzane na egzaminach zewnętrznych, czy przygotowywać do egzaminów i najczęściej ulega presji rankingów, rodziców i samych uczniów i na lekcjach ćwiczy schematy egzaminacyjne.

Jednym ze sposobów na rozwiązanie problemu niekompatybilności nowej podstawy progra-

mowej i systemu sprawdzania wyników nauczania jest wprowadzenie obowiązkowego projektu do gimnazjum. Przeciera to drogę do realizowania nieobowiązkowych projektów nie tylko w gimnazjum, ale i na wszystkich poziomach edukacyjnych.

Kształtowanie kompetencji kluczowych jest zadaniem każdego nauczyciela. Wkład w rozwijanie np. myślenia naukowego mogą mieć nie tylko nauczyciele przedmiotów ścisłych, ale choćby nauczyciel języka obcego.

Oto kilka przykładów realizacji tego zadania na poziomie przedmiotu. Poniższe propozycje nie są scenariuszami zajęć, tylko mniej lub bardziej rozbudowanym opisem sytuacji dydaktycznych, podczas których rozwijane są, oprócz celów przedmiotowych, wybrane kompetencje kluczowe. Przykłady odnoszą się do różnych etapów edukacyjnych i różnych przedmiotów.

Prezentujemy je w nadziei, iż posłużą jako model i zainspirują nauczycieli do tworzenia własnych sytuacji dydaktycznych w ramach standardowych 45-minutowych lekcji, ale też i bardziej rozbudowanych prac projektowych.

Kompetencje kluczowe w podstawie programowej kształcenia ogólnego

Celem kształcenia ogólnego jest	
<p>w szkole podstawowej:</p> <p>1) przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów</p>	<p>na III i IV etapie edukacyjnym:</p> <p>1) przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki;</p>
2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów	
3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie	
Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym należą:	
1) czytanie – umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, w tym tekstów kultury, prowadząca do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa;	
2) myślenie matematyczne – umiejętność wykorzystania narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz formułowania sądów opartych na rozumieniu matematycznym;	
3) myślenie naukowe – umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;	
4) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie;	

- 5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi;
- 6) umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji;
- 7) umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się;
- 8) umiejętność pracy zespołowej.

Jednym z najważniejszych zadań szkoły na III i IV etapie edukacyjnym jest kontynuowanie kształcenia umiejętności posługiwania się językiem polskim, w tym dbałości o wzbogacanie zasobu słownictwa uczniów. Wypełnianie tego zadania należy do obowiązków każdego nauczyciela.

Ważnym zadaniem szkoły podstawowej jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym.

Nauczyciele powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, na zajęciach z różnych przedmiotów. Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni odwoływać się do zasobów biblioteki szkolnej i współpracować z nauczycielami bibliotekarzami w celu wszechstronnego przygotowania uczniów do samokształcenia i świadomego wyszukiwania, selekcjonowania i wykorzystywania informacji.

Ponieważ środki społecznego przekazu odgrywają coraz większą rolę zarówno w życiu społecznym, jak i indywidualnym, każdy nauczyciel powinien poświęcić dużo uwagi edukacji medialnej, czyli wychowaniu uczniów do właściwego odbioru i wykorzystania mediów.

Ważnym zadaniem szkoły podstawowej jest także edukacja zdrowotna, której celem jest kształtowanie u uczniów nawyku dbałości o zdrowie własne i innych ludzi oraz umiejętności tworzenia środowiska sprzyjającego zdrowiu.

W procesie kształcenia ogólnego szkoła na III i IV etapie edukacyjnym kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej. W rozwoju społecznym bardzo ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji. Szkoła podejmuje odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji.

Iwona Moczydłowska

Nauczyciel konsultant w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Siedlcach

Kształcenie zintegrowane, klasa III

Małgorzata Gizak

Temat: Poznajemy zwyczaje bożonarodzeniowe

Wymagania przedmiotowe po klasie I:

- 5.2. Uczeń współpracuje z innymi w zabawie i w nauce szkolnej;

Wymagania przedmiotowe po klasie III:

- 1.1. c) wyszukuje w tekście potrzebne informacje;
- 1.3. c) uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie;
- 3.1. c) aktywnie słucha muzyki i określa jej cechy;
- 4.2. podejmuje działalność twórczą, posługując się różnymi środkami wyrazu plastycznego;
- 5.2. identyfikuje się ze swoją rodziną i jej tradycjami; rozumie, co to jest sytuacja ekonomiczna rodziny i wie, że trzeba do niej dostosować swe oczekiwania;
- 5.4. jest tolerancyjny wobec osób innej narodowości, tradycji kulturowej;
- 7.4. dodaje i odejmuje liczby w zakresie 100;

- 7.8. wykonuje łatwe obliczenia pieniężne (cena, ilość, wartość);
- 11.2. stara się nieść pomoc potrzebującym.

Opis sytuacji dydaktycznej:

Opisane niżej zajęcia to czterogodzinny blok poświęcony zwyczajom bożonarodzeniowym. Nauczyciel korzysta z tekstu „Zwyczaje bożonarodzeniowe w innych krajach”, opowiadania „Przygoda Bosego”, a także nawiązuje do omawianych wcześniej lektur: „Dziewczynka z zapałkami” i „Dzieci z Bullerbyn”.

Na początek uczniowie otrzymują karty z dwiema choinkami. Na pierwszej choince są bombki z działaniami, na drugiej bombki z zapisanymi na nich wynikami i sylabami. Zadaniem dzieci jest połączenie odpowiednich bombek, tak żeby dopasować działanie do wyniku. Uczniowie

umieszczają wyniki w tabeli, od najmniejszego do największego, pod nimi wpisują odpowiednie sylaby i odczytują hasło: ZWYCZAJE BOŻONARODZENIOWE.

Następnie słuchają kolędy „Cicha noc, święta noc”. Po wysłuchaniu próbują odpowiedzieć na pytania: Co to za utwór? Kiedy go śpiewamy? Z jakiego kraju pochodzi?

Kolejny etap zajęć – nawiązujący do lektury „Dzieci z Bullerbyn” – ma na celu poznanie zwyczajów związanych ze świętami Bożego Narodzenia w różnych krajach. Uczniowie otrzymują kartki ze zdaniem opisującym te zwyczaje. Przy każdym zdaniu wpisują odpowiedź: prawda, fałsz – zgodnie z posiadaną wiedzą (jak uważają, czego się domyślają). Następnie otrzymują tekst opisujący zwyczaj bożonarodzeniowy w różnych krajach i wyszukując w tekście odpowiednie informacje, sprawdzają poprawność swoich przewidywań. Wyznaczeni uczniowie głośno odczytują pytanie i poprawne odpowiedzi.

Potem jest czas na tradycje bożonarodzeniowe w moim domu: uczniowie pracują w grupach – każdy uczeń wymienia tradycje, które są kulturowane w jego domu, następnie grupa wybiera powtarzające się i zapisuje je na kartonie. Grupy prezentują swoje prace.

Nauczyciel przygotowuje kartki z zapisanymi zwyczajami bożonarodzeniowymi, uczniowie losują po jednej kartce, a następnie umieszczają zdanie na wyciętej z kartonu bombce i ozdabiają ją. Następnie przyczepiają bombki na dużej papierowej choince przygotowanej przez nauczyciela.

W dalszej części zajęć uczniowie zgłębiają temat: Czy wiesz, ile kosztuje przygotowanie wieczery wigilijnej? W grupach przygotowują listę potrzebnych produktów oraz obliczają całkowity koszt przygotowania Wigilii.

Następnie uczniowie wspólnie z nauczycielem przygotowują klasową Wigilię: dekorują stół i umieszczają na nim przygotowane przez rodziców potrawy wigilijne.

Przy stole słuchają czytanego przez nauczyciela opowiadania „Przygoda Bosego” (nawiązanie do „Dziewczynki z zapałkami”).

Ważnym etapem zajęć jest burza mózgów – komu i w jaki sposób możemy pomóc, aby nie był sam na święta, aby nie żył w biedzie. Pomysły dzieci zapisywane są na tablicy, następnie formowane

są grupy, których zadaniem jest realizacja jednego z pomysłów. Grupy ustalają plan działania (kto, gdzie, kiedy i co ma zrobić) i prezentują je na forum. Ocena realności wykonania zadań jest wspólna.

W podsumowaniu zajęć uczniowie samodzielnie uzupełniają odpowiednimi wyrazami tekst opisujący zwyczaje bożonarodzeniowe w Polsce oraz w innych krajach.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

Porozumiewanie się w języku ojczystym: uczeń uczy się wykorzystywania tekstu, gromadzenia i przetwarzania informacji związanych ze zwyczajami bożonarodzeniowymi w Polsce i w innych krajach. Rozwija indywidualne zdolności poznawcze umożliwiające interpretację świata i relacje z innymi.

Kompetencje matematyczne: uczeń doskonali umiejętność liczenia oraz znajomość miar. Uczy się stosować procesy matematyczne w codziennych sytuacjach życiowych. Wie, jaka część miesięcznej pensji jest wydawana na organizację świąt. Potrafi wyciągnąć wnioski z wykonanych obliczeń oraz formułować spostrzeżenia.

Umiejętność uczenia się: uczeń uczy się poprzez konfrontowanie swoich wypowiedzi z wypowiedziami innych oraz z informacjami zawartymi w tekście. Podczas pracy w grupie dzieli się swoją wiedzą z innymi i korzysta z wiedzy kolegów.

Kompetencje społeczne i obywatelskie: uczeń uczy się współpracy w grupie i zespole klasowym. Nabywa umiejętności konstruktywnego porozumiewania się w grupie. Opanowuje zasady komunikacji interpersonalnej. Jest zaangażowany w pracę grupy. Dziecko uczy się odpowiedzialności, buduje świadomość konsumencką.

Inicjatywność i przedsiębiorczość: uczeń uczy się planować pracę własną, a także swój udział w pracy grupy. Wykazuje inicjatywę i aktywność podczas przygotowywania klasowej Wigilii.

Świadomość i ekspresja kulturalna: uczeń zna i szanuje tradycje narodowe, jednocześnie jest otwarty na kulturę innych narodów. Jest wrażliwym odbiorcą sztuki (słuchanie kolędy). Wyraża siebie, wykorzystując różnorodne środki, wykorzystując swoje zdolności (wykonanie bombki, przygotowanie wigilijnego stołu).

Autorka jest nauczycielem w Zespole Oświatowo-Wychowawczym w Strzale

Matematyka, gimnazjum

Barbara Wierzchucka

Temat: Symetria w przyrodzie

Wymagania przedmiotowe:

- 10.16. Uczeń rozpoznaje pary figur symetrycznych względem prostej i względem punktu. Rysuje pary figur symetrycznych.
- 10.17. Uczeń rozpoznaje figury, które mają oś symetrii, i figury, które mają środek symetrii. Wskazuje oś symetrii i środek symetrii.

Opis sytuacji dydaktycznej:

Dwugodzinne zajęcia realizowane są w pracowni komputerowej. Ich celem jest utrwalenie wiadomości na temat symetrii osiowej i środkowej, ukazanie użyteczności matematyki w opisywaniu zjawisk przyrody, a także rozwijanie umiejętności: myślenia matematycznego i naukowego, komunikowania się w języku ojczystym, posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi do wyszukiwania i korzystania z informacji, uczenia się i pracy zespołowej oraz kształtowanie postaw kreatywności i ciekawości poznawczej.

Uczniowie klasy podzieleni są na cztery grupy. Pierwsza grupa poszukuje symetrii w roślinach (liściach, kwiatach), druga grupa – wśród zwierząt i owadów, trzecia – w anatomii człowieka, czwarta poszukuje lustrzanych odbić krajobrazów i zjawisk przyrody.

Uczniowie przygotowują wydruki z Internetu, zawierające odpowiednie fotografie, kserokopie z książek, albumów lub wykorzystują plansze (modele) zgromadzone w pracowni. Mogą też przygotować prezentację multimedialną dotyczącą wybranego zagadnienia.

Następnie przy pomocy rzutnika pisma lub projektora multimedialnego prezentują obrazy symetrycznych elementów przyrody. Podczas pokazu wyjaśniają znaczenie pojęć: symetria osiowa, figury osiowosymetryczne i oś symetrii figury. Wskazują też osie symetrii zauważalne w roślinach, zwierzętach, krajobrazach i w budowie człowieka.

Na zakończenie nauczyciel proponuje uczniom quiz interaktywny dotyczący osi symetrii oraz środka symetrii figur.

W podsumowaniu lekcji nauczyciel informuje uczniów, iż nie da się skonstruować przy pomocy cyrkla i linijki siedmiokąta czy dziewięciokąta, przyroda jednak to potrafi.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne: uczeń pogłębia swoją wiedzę na temat symetrii osiowej i środkowej. Utrwala znajomość pojęć i własności przekształceń. Nabywa umiejętność logicznego rozumowania i wyciągania wniosków na podstawie obserwacji zjawisk przyrody. Uświadamia sobie użyteczność matematyki w wyjaśnianiu różnych problemów. W ramach kompetencji naukowych rozwija umiejętność łączenia wiedzy z różnych dziedzin.

Porozumiewanie się w języku ojczystym: uczeń uczy się wyrażania własnych argumentów w przekonujący sposób. Doskonali umiejętność konstruktywnego dialogu. Wykorzystuje różne typy tekstów, przetwarza informacje oraz prezentuje zdobyte informacje innym.

Kompetencje informatyczne: uczeń poszukuje informacji w Internecie, ćwiczy umiejętność obsługi przeglądarki czy wyszukiwarek. Wykorzystuje programy komputerowe, np. PowerPoint, do opracowania prezentacji na temat symetrii występującej w przyrodzie. Doskonali umiejętność obsługi komputera podczas rozwiązywania quizu.

Kompetencje społeczne i obywatelskie: uczeń doskonali umiejętność pracy zespołowej, planowania i organizowania pracy własnej i grupy. Ćwiczy umiejętność komunikowania się z innymi członkami grupy. Uczy się podejmowania decyzji i dokonywania wyborów.

Kompetencja uczenia się: uczeń uczy się poprzez poszukiwanie wiadomości z różnych źródeł, dzieli się swoimi spostrzeżeniami, rozwija swoje zainteresowania i umiejętność ich zaprezentowania. Uświadamia sobie potrzebę własnego uczenia się.

Autorka jest nauczycielem konsultantem w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Siedlcach

Geografia, gimnazjum

dr Grzegorz Bzdon

Temat: Ruch obiegowy Ziemi i jego następstwa

Związek z podstawą programową:

- 2.3. Uczeń podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi; przedstawia (wykorzystując również własne obserwacje) zmiany w oświetleniu Ziemi oraz w długości trwania dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych i porach roku.
- 2.4. Uczeń podaje najważniejsze geograficzne następstwa ruchów Ziemi.

Opis sytuacji dydaktycznej:

Opisany projekt przewidziany jest do realizacji na dwóch jednostkach lekcyjnych.

Na pierwszej lekcji uczniowie podzieleni na 4-5-osobowe grupy piszą krótkie artykuły prasowe na następujące tematy: „Kiedy zdobywać bieguny?”, „Wyprawa na Aconcaguę – w styczniu czy w lipcu?”, „Dlaczego letnie igrzyska olimpijskie Sydney 2000 odbyły się pod koniec września?” i „Problemy w organizacji zimowych igrzysk olimpijskich na półkuli południowej”. Każda grupa zajmuje się innym tematem. Przygotowując artykuł, uczniowie korzystają z materiałów źródłowych wskazanych przez nauczyciela. Wspólnie konstruują plan wypowiedzi pisemnej, wyszukują odpowiednie informacje do poszczególnych punktów planu: z map tematycznych, z zestawień tabelarycznych zawierających dane klimatyczne i wykresów klimatycznych – klimatogramów, dobierają przykłady wykazujące związek między wysokością Słońca a temperaturą powietrza. Podczas pisania selekcionują i przetwarzają informacje, wyrażają jednocześnie własne opinie.

Druga lekcja to ustna prezentacja napisanych artykułów, po której następuje część ćwiczeniowa, polegająca na rozwiązywaniu zadań na obliczanie kąta padania promieni słonecznych w momencie

górowania oraz wyznaczanie szerokości geograficznej na podstawie wysokości Słońca. W podsumowaniu zajęć nauczyciel i uczniowie wspólnie formułują notatkę, wypunktowując w niej poznane konsekwencje ruchu obiegowego Ziemi.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

Porozumiewanie się w języku ojczystym: uczeń, konstruując tekst artykułu, uczy się umiejętności rozróżniania i wykorzystywania różnych typów tekstów i źródeł informacji. Nabywa umiejętności poszukiwania, gromadzenia i przetwarzania informacji oraz wykorzystywania pomocy, a także formułowania i wyrażania własnych argumentów na piśmie w przekonujący sposób, odpowiednio do kontekstu. Pisząc artykuł, uczeń wykazuje się zdolnością nazywania i interpretowania poznanych pojęć, faktów, opinii i myśli.

Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne: wykonując obliczenia kąta padania promieni słonecznych oraz wyznaczając szerokość geograficzną na podstawie wysokości Słońca, uczeń rozwija umiejętność liczenia oraz sposoby prezentacji matematycznej. Interpretuje dane źródłowe, wykazując się zrozumieniem podstawowych pojęć naukowych oraz terminów. Wykorzystuje dane, podejmuje decyzje, wyciąga wnioski.

Umiejętność uczenia się: uczeń zdobywa informacje niezbędne do napisania artykułu prasowego, w tym dotarcia do nowej wiedzy, jej przetwarzania i przyswajania, oraz ćwiczy umiejętność dzielenia się nabytą wiedzą.

Autor jest nauczycielem konsultantem w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Siedlcach

Język francuski, szkoła ponadgimnazjalna

Agnieszka Zakrzewska

Temat: Notre classe – nasza klasa¹

Związek z podstawą programową:

- 1.1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych: człowiek (dane personalne, wygląd zewnętrzny, zainteresowania).
- 4.1. Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne: opisuje ludzi.
- 5.1. Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi pisemne w formie prostych wyrażen i zdań: opisuje ludzi.
- 6.1. Uczeń reaguje ustnie w prosty i zrozumiały sposób w typowych sytuacjach: udziela podstawowych informacji na swój temat i pyta o dane rozmówcy; 4) uzyskuje i przekazuje proste informacje i wyjaśnienia).
- 7.2. Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego w typowych sytuacjach: uzyskuje proste informacje.
9. Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem.
10. Uczeń współdziała w grupie, np. w lekcyjnych językowych pracach projektowych.
12. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne oraz proste strategie kompensacyjne w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.

Opis sytuacji dydaktycznej:

Opisany projekt składa się z dwóch części przewidzianych na dwie godziny lekcyjne. Jest to pierwsza wspólna praca zespołu klasowego po około 20 godzinach nauki języka francuskiego. Ma na celu przygotowanie w języku obcym krótkiej prezentacji klasy w formie plakatu lub strony internetowej. Może posłużyć do nawiązania kontaktu ze szkołą za granicą, której uczniowie znają francuski lub dopiero zaczynają jego naukę.

Punktem wyjścia jest przedstawienie siebie w kilku prostych zdaniach innemu uczniowi w klasie (uczniowie losują partnera do rozmowy). Partner ma za zadanie opracowanie opisu osoby, z którą rozmawia. Każdy uczeń przynosi swoje aktualne zdjęcie, pod którym zostanie zamieszczony opis jego osoby, a w dorysowanym dymku zostanie

zamieszczone jedno wybrane zdanie z prezentacji. Opis obejmuje takie punkty, jak imię i nazwisko, kilka informacji o danej osobie (wygląd zewnętrzny, zainteresowania). Uczniowie zwracają się do wylosowanej osoby, aby opowiedziała coś o sobie, po czym wstępnie notują uzyskane informacje (1 godzina lekcyjna – część indywidualna).

Podczas drugiej godziny lekcyjnej uczniowie w parach wymieniają się przygotowanymi opisami. Sprawdzają wzajemnie poprawność opisu, konsultując się z nauczycielem. Po stwierdzeniu poprawności ortograficznej opisana osoba sprawdza zamieszczone w pracy dane i wyraża zgodę na umieszczenie opisu na plakacie i/lub stronie internetowej szkoły/klasy. W grupie uczniowie ustalają rozmieszczenie opisanych zdjęć na stronie internetowej lub plakacie i uzupełniają je o zdjęcia sali lekcyjnej, szkoły itp. Ta część zajęć może być przeprowadzona w sali komputerowej z udziałem nauczyciela informatyki.

Projekt może być kontynuowany i rozszerzany w ciągu roku szkolnego. Można w nim wykonać plakaty multimedialne, korzystając z programu Glogster.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

Porozumiewanie się w językach obcych: uczeń komunikuje w języku obcym, rozumie komunikaty słowne, inicjuje, podtrzymuje, kończy rozmowę, potrafi korzystać z pomocy. Uczeń potrafi uczyć się języków w nieformalny sposób w ramach uczenia się przez całe życie. Do obsługi programu Glogster uczeń wykorzystuje znajomość języka angielskiego.

Kompetencje społeczne i obywatelskie: uczeń uczy się współpracy i osiągania kompromisu. Przygotowując prezentacje w grupach, uczeń opanowuje zasady komunikacji interpersonalnej i uczestnictwa w życiu społecznym.

Kompetencje informatyczne: uczeń wykorzystuje technologię do tworzenia i prezentowania informacji.

Autorka jest nauczycielem konsultantem w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Warszawie

¹ Opis sytuacji dydaktycznej na podstawie podręcznika, zeszytu ćwiczeń i poradnika dla nauczyciela do klasy I liceum serii *Déjà-vu* (G. Migdalska, C. Biliard-Woźniak, M. Szczucka-Samgowiec, A. Ratuszniak, A. Zakrzewska, Wydawnictwo Szkolne PWN).

Język niemiecki, szkoła ponadgimnazjalna

Barbara Kujawa

Temat: Kochstudio²

Związek z podstawą programową:

- 1.6. Uczeń posługuje się w miarę rozwiniętym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematu żywienie (artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowanie).
2. Uczeń rozumie ze słuchu proste, typowe wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie w standardowej odmianie języka.
- 4.1. Uczeń tworzy krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi ustne: opisuje czynności; 2) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; 5) wyraża i uzasadnia swoje opinie.
- 5.1. Uczeń tworzy krótkie, proste, zrozumiałe wypowiedzi pisemne: opisuje czynności.
- 6.2. Uczeń reaguje ustnie w sposób zrozumiały w typowych sytuacjach: rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; 4) przekazuje informacje i wyjaśnienia; 8) wyraża swoje opinie, pyta o opinie.
9. Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem.
10. Uczeń współdziała w grupie w lekcyjnych językowych pracach projektowych.
11. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym.
12. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne oraz proste strategie kompensacyjne w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.

Opis sytuacji dydaktycznej:

Dwugodzinne zajęcia lekcyjne są podsumowaniem tematycznego bloku „Lebensmittel, Kochen, Essen und Trinken”. Odbývają się w klasie mającej 6 godzin języka niemieckiego tygodniowo. Na lekcje są zaproszeni goście z zewnątrz. Uczniowie starają się najlepiej pokazać to, czego się nauczyli; sami przygotowują scenariusze, scenografię, oprawę muzyczną lekcji. Na zakończenie lekcji odbywa się dyskusja z gośćmi, podczas której uczniowie starają się ocenić przeprowadzoną przez siebie lekcję.

Lekcja rozpoczyna się od fazy wstępnej, wprowadzającej w temat, i od podziału na zespoły. Następnie liderzy każdej grupy zapisują na tablicy i odczytują głośno składniki spożywcze potrzebne do wykonania określonego dania. Poszczególne

grupy wykonują przez 40 minut następujące dania: sałatkę owocową, kanapki, sałatkę warzywną, deser owocowy. Członkowie zespołu nazywają głośno wykonywane przez siebie czynności oraz sprzęt, z którego korzystają. W drugiej części zajęć uczniowie prezentują w grupach przygotowane przez siebie potrawy, zwracają uwagę na ich wygląd i walory smakowe (15 minut). Po fazie prezentacji następuje serwowanie i degustacja potraw z uwzględnieniem zasad dobrego wychowania (15 minut). Praca domowa polega na pisemnym zredagowaniu przepisu kulinarnego i umieszczeniu go w Internecie (np. na blogu).

W fazie podsumowującej następuje ocena pracy w grupie i dyskusja z nauczycielem i gośćmi na temat lekcji.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

Porozumiewanie się w językach obcych: uczeń komunikuje się w języku obcym, rozumie komunikaty słowne, inicjuje, podtrzymuje, kończy rozmowę, potrafi korzystać z pomocy. Uczeń potrafi uczyć się języków w nieformalny sposób w ramach uczenia się przez całe życie.

Kompetencje społeczne i obywatelskie: uczeń uczy się współpracy, osiągania kompromisu, wczuwania się w różne role społeczne (kelner, kucharz) i rozumienia różnych punktów widzenia. Przygotowując prezentacje w grupach, uczeń opanowuje zasady komunikacji interpersonalnej i uczestnictwa w życiu społecznym.

Inicjatywność i przedsiębiorczość: uczeń planuje zarówno pracę indywidualną, jak i współpracę w zespole/grupie, przejawia inicjatywę w budowaniu warsztatu pracy, analizuje zadania, ocenia i identyfikuje własne mocne i słabe strony, komunikuje się w grupie, skutecznie reprezentuje grupę. Postawa ucznia jest aktywna, niezależna i inicjatywna.

Kompetencje informatyczne: uczeń wykorzystuje komputer do tworzenia i prezentowania informacji.

Autorka jest nauczycielem konsultantem w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Warszawie

² Opis sytuacji dydaktycznej w oparciu o scenariusz lekcji Elżbiety Der, nauczycielki języka niemieckiego w VIII LO w Poznaniu.

Dodatkowe zajęcia z języka angielskiego dla młodzieży gimnazjalnej w ramach projektu Mazowieckie Centra Talentu i Kariery

Katarzyna Sławińska

Temat: Electricity and circuits

Związek z podstawą programową:

- III.1. Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych, umożliwiających realizację pozostałych wymagań ogólnych.
- IV.1.1.12. Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych leksykalnych z zakresu: nauka i technika (elektryczność).
- III.3.2. Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne: określa główną myśl poszczególnych części tekstu; 3) znajduje w tekście określone informacje.
- IV.1.3. Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie.
- III.8.1. Uczeń przetwarza tekst ustnie: przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach audiowizualnych; 2) przekazuje w języku polskim informacje z tekstu w języku obcym.
- III.2.1. Uczeń rozumie ze słuchu proste, krótkie wypowiedzi artykułowane powoli i wyraźnie, w standardowej odmianie języka: reaguje na polecenia.
- III.10. Uczeń współdziała w grupie.
- III.12. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznaną słowa i zwroty) oraz proste strategie kompensacyjne (zastąpienie innym wyrazem, opis) w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu.
- III.13. Uczeń posiada świadomość językową (podobieństw i różnic między językami).

Opis sytuacji dydaktycznej:

Celem tej sytuacji dydaktycznej jest zarówno poszerzanie wiedzy ogólnej uczniów z zakresu fizyki, zgodnie z deklarowanymi przez nich zainteresowaniami, jak i przybliżenie im tej wiedzy w języku angielskim. Nauczyciel bazuje na posiadanej już przez uczniów wiedzy z zakresu znajomości języka angielskiego i fizyki.

Punktem wyjścia do trzygodzinnego bloku zajęć poświęconego zagadnieniu elektryczności jest krótki tekst wprowadzający podstawowe pojęcia. Materiał ma zapoznać uczniów z elementarnym słownictwem i definicjami w języku angielskim. Po przeczytaniu tekstu uczniowie próbują streścić zawarte w nim informacje. Nauczyciel zachęca uczniów do posługiwania się językiem angielskim, jednak ze względu na zróżnicowany poziom grupy mile widziane są również wypowiedzi w języku polskim, pokazujące, w jakim stopniu główna myśl tekstu została zrozumiana.

Po dokładnym omówieniu tekstu i wyjaśnieniu niezbędnego słownictwa, uczniowie oglądają krótkometrażowy film animowany „Electricity and circuits”, poświęcony zjawiskom związanym z przepływem prądu, po czym starają się przedstawić treść filmu, podając jak najwięcej szczegółów. Następnie omawiane jest słownictwo związane z elektrycznością, które pojawiło się w filmie, dotyczące rodzajów obwodów i zasad bezpieczeństwa. Uczniowie próbują odpowiedzieć na przygotowane przez nauczyciela pytania odnoszące się do treści filmu. Jeśli zachodzi taka potrzeba, przed omówieniem konkretnego problemu nauczyciel odtwarza odpowiedni fragment filmu jeszcze raz.

Aby utrwalić wprowadzone na zajęciach słownictwo, uczniowie, podzieleni na 5-osobowe grupy, otrzymują zestawy słów i ich definicji w języku angielskim, które muszą do siebie dopasować. Zadanie wymaga współdziałania w grupie, a także logicznego myślenia, działania drogą eliminacji.

W czasie ostatniej godziny zajęć uczniowie wykonują w grupach nieco prostsze zadania, które w atrakcyjny sposób po raz kolejny utrwalają wprowadzone słownictwo. Pierwszym zadaniem, które wzbudza entuzjazm uczniów, jest narysowanie obwodów elektrycznych według instrukcji odczytywanych przez nauczyciela. W zadaniu ważne są typy obwodów, a także sposób ustawienia, kolor i kształt umieszczonych w obwodach żarówek. Wprowadzenie do zadania prostego,

dobrze znanego słownictwa dotyczącego kolorów i kształtów powoduje u uczniów odczucie, że zadanie nie jest zbyt skomplikowane, i chęć bezbłędnego wykonania go. Ostatnim zadaniem jest wykonanie przez uczniów w grupach krzyżówek do hasła *electricity* z wykorzystaniem poznanego na zajęciach słownictwa. Uczniowie są zachęceni do tworzenia własnych definicji trudnych słów.

Proponowane aktywności w tej sytuacji dydaktycznej to praca z tekstem dydaktycznym, interpretacja materiału wizualnego, dobieranie słów i ich definicji, interpretacja graficzna odsłuchanych instrukcji.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

Porozumiewanie się w językach obcych: uczeń ma zdolność rozumienia i wyrażenia w mowie i w piśmie pojęć i faktów związanych ze

swoimi zainteresowaniami i potrzebami, w tym wypadku w zakresie fizyki. Zna odpowiednie słownictwo.

Podstawowe kompetencje naukowo-techniczne: uczeń poszerza swoją wiedzę o elektryczności, ciekawych zjawiskach, które jej towarzyszą, a także zasadach bezpieczeństwa, których należy przestrzegać przy eksperymentalnym podejściu do tematu. Rozwija umiejętność wyciągania wniosków oraz postawę krytycznego myślenia i ciekawości.

Kompetencje społeczne: aby dobrze wykonać powierzone zadania, uczeń musi zgodnie współdziałać w grupie.

Autorka jest nauczycielem w Zespole Szkół nr 5 w Płocku

(pomysł i struktura sytuacji dydaktycznych zaczerpnięte zostały z Gimnazjalnego Programu Kształtowania Kompetencji Kluczowych z projektu „e-Akademia Przyszłości”).

*Gdyby na wielkim świecie zabrakło uśmiechu dziecka,
byłoby ciemno i mroczno,
ciemniej i mroczniej niż podczas nocy bezgwiazdnej i bezksiężycowej
– mimo wszystkich słońc, gwiazd i sztucznych reflektorów.
Ten jeden mały uśmiech rozwidnia życie.*

Julian Ejsmond